НОВА НОРМА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА «ВІРТУАЛЬНОГО МІСТА»

A NEW NORM AS A DETERMINANT OF THE "VIRTUAL CITY"

У статті йдеться про новий щабель розвитку мегаполісів, а саме про місто майбутнього в інформаційному суспільстві, розглядається такий феномен, як «віртуальне місто», і його вплив на соціокультурну поведінку городян. Показаний злам звичних моделей взаємодії в сучасному місті, при цьому підкреслюється, що COVID-19 став лише тригером, бо умови для нових комунікацій формувалися разом із розвитком Інтернету. Розглядається нова реальність, в якій на перший план виходять культура, що комунікує, інтуїція, тональність, стиль, усе те, що детермінує наше спілкування в соціальних мережах. Це формує нову норму міського соціуму. Нова норма аналізується в контексті методології сучасних соціологів-урбаністів через мегаструктуру The Stack – Стек, платформний капіталізм і Матрицю, що складається з трьох ключових компонентів: ринкової економіки, урбанізації та діджиталізації. Показано, як нова норма встановлює невидимі правила для повсякденного життя людей і тим самим перетворює міста на концентрацію цифрової влади. Розглядається, як основа нової реальності – всі платформи системи FAANG – зв'язують городян і дають змогу їм взаємодіяти по-новому, полегшуючи комунікацію. На основі аналізу світового досвіду функціонування міст в умовах пандемії показано, що розвиток міста з опором на здоров'я стане новою нормою. COVID-19 вплине на нову норму через перегляд принципів міського планування. Показано, що культура сучасного мегаполісу розвивається завдяки змінам у техніці комунікації. Розглядається, як за допомогою технологій можуть утворюватися нові міські структури, які не являють собою територію міста, але являють якусь цілісність у цифровому просторі. Натепер разом з Інтернетом відбувається «розмивання» кордонів в спілкуванні. Формується так зване «мегасуспільство» в структурі міста. Межі самого ж міста перестали мати чіткі межі, стали прозорими. Це змінює уявлення про те, що таке місто і міське співтовариство. Це теж реалізація нової норми.

Ключові слова: місто, «віртуальне місто», нова норма, Інтернет, віртуальна комунікація, міське співтовариство, COVID-19.

The article deals with a new stage in the development of megacities, namely, the city of the future in the information society, examines such a phenomenon as a "virtual city" and its impact on the sociocultural behavior of citizens. The demolition of familiar interaction models in a modern city is shown, while emphasizing that COVID-19 has become only a trigger, because the conditions for new communications have been formed along with the development of the Internet. A new reality is considered, in which the culture of communication, intuition, tonality, style, everything that determines our communication in social networks come to the fore. This forms a new norm of urban society.

The new norm is analyzed in the context of the methodology of modern sociologists-urbanists through the megastructure The Stack–Stack, platform capitalism and the Matrix, which consists of three key components: market economy, urbanization and digitalization. It is shown how the new norm establishes invisible rules for the daily life of people and thereby turns cities into a concentration of digital power. It is considered as the basis of a new reality – all the platforms of the FAANG system – connect citizens and allow them to interact in a new way, facilitating communication. Based on the analysis of world experience in the functioning of cities in a pandemic, it is shown that the development of cities based on health will become a new norm. COVID-19 will impact the new standard through a review of urban planning principles. It is shown that the culture of the modern metropolis is developing due to changes in communication technology. It is considered how with the help of technology new urban structures can be formed that do not represent the territory of the city, but represent a certain integrity in the digital space. Today, along with the Internet, there is a "blurring" of boundaries in communication. The so-called "mega-community" is being formed in the structure of the city. The borders of the city itself ceased to have clear boundaries, became transparent. This changes the idea of what a city and urban community are. This is also the implementation of the new norm.

Key words: city, "virtual city", new norm, Internet, virtual communication, urban community, COVID-19.

УДК 316.334.56
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.14.10>

Радіонова Л.О.

к.філос.н., доцент,
доцент кафедри філософії і політології
Харківський національний університет
міського господарства
імені О.М. Бекетова

Постановка проблеми. Формування і збереження соціокультурного простору сучасного міста є одним з найбільш значущих завдань сучасного суспільства. Мегаполіс нині – це сукупність духовних, ціннісних, етнічних, економічних і соціальних складників, які обмежені територіальними кордонами і сприяють соціально-культурному розвитку індивідів і соціальних груп [1]. Актуальність нашого аналізу детермінована конкретним історичним періодом становлення інформаційного суспільства

і тим впливом, яке воно справляє на формування і збереження культурного простору сучасного міста, а також недостатнім ступенем опису нового наукового феномена віртуальної спільноти – віртуального міста і його впливу на соціокультурну поведінку індивідів у нових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світ електронного спілкування, як специфічний об'єкт спеціального наукового дослідження, має недовгу й одночасно яскраву історію.

Представниками такого напрямку можна назвати Н. Лумана, М. Кастельса, М. Маклена, Дж. Семпсі, А. Турена, У. Еко та багатьох інших дослідників.

Тема міста посідає важливе місце в історії культури, його вивченням займалися Н. Анциферов, М. Вебер, Г. Зіммель, О. Шпенглер та ін. Соціально-філософські аспекти проблем комунікації та культурного простору вивчали філософи, соціологи Р. Барт, Ж. Бодрійяр (символічна система), П. Бергер і Т. Лукман (соціальне конструювання реальності), Ю. Хабермас (теорія комунікативної дії), Т. Парсонс (процес професіоналізації), К. Ясперс (екзистенціальна теорія комунікації).

Досить новим, але досить перспективним об'єктом вивчення виступають віртуальні спільноти. Проблеми соціальних відносин у мережі висвітлюють Ю. Солонін, І. Кефели, О. Астаф'єва, К. Разлогов, І. Елінер.

Постановка завдання. Мета цієї статті – проаналізувати новий щабель розвитку мегаполісів, а саме місто майбутнього в інформаційному суспільстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідея міста майбутнього, Міста Сонця займає розуми мислителів, інженерів і художників, як мінімум, з часів Т. Кампанелли. Це майбутнє намагаються вгадати, спрогнозувати і спроектувати. Якщо ми звернемося до образу міста майбутнього у голлівудських фільмах, а це найпоширеніший спосіб, то перед очима виникне типова картинка. Гігантські, в сотні і тисячі поверхів висотки зі скла і металу, величезна голографічна реклама, багатоярусні дороги, що описують зигзаги, розв'язки в двадцять-тридцять рівнів. Технологічний рай і пекло одночасно. Загальний стандарт у 1982 році поставив культовий фільм «Той, що біжить по лезу» Рідлі Скотта. Сучасні режисери, які намагаються знімати фільми про майбутнє, за рамки цього стандарту не виходять. Хоча щось подібне можна було побачити ще у 1927 році у німецькому чорно-білому німому «Метрополісі» Фріца Ланга. Ця картинка-штамп глибоко засіла у нашій свідомості. Наскільки вона актуальна нині?

Коли ми по книгах і фільмах уявляємо такий мегаполіс суперхмарочоса, то це найчастіше зовсім не утопічний проект і навіть не проект обережного соціального оптимізму, а похмура антиутопія. Міський світ, який роз'їдають економічні і соціальні виразки. Світ хронічного транспортного колапсу, екологічних катастроф, нових хвороб і фобій до нудоти перенасичений інформацією. Антиутопіями були і «Метрополіс», і «Той, що біжить по лезу», і всі романи Вільяма Гібсона.

Оптимістичний образ виглядає інакше. Це екомісто, де будуть розвивати різноманітні природоохоронні практики, пов'язані, наприклад, зі споживанням сонячної енергії або

з використанням води у системах замкнутого циклу, з переходом від «коричневої економіки» до «зеленої і блакитної економіки» міст [2]. Давня мрія городян – будувати навколо себе села. Вперше ідея міста-саду була описана в книзі «Завтра: мирний шлях до реальної реформи» (трапляється ще один варіант назви – «Міста-сади майбутнього», це перевидання книги 1902 року) англійським парламентським репортером Е. Говардом.

Говард вважав, що сучасне йому місто зжило себе і запропонував схему, де поєднані місто і сільська місцевість. Як по-новому це звучить сьогодні, в період пандемії з COVID-19, коли у виграші ті, хто може переїхати на дачі, в село, бо нині паралельно зі створенням нової рутини і незліченними конференціями в Zoom ми спостерігаємо відтік жителів у передмістя і селища. Нині, думається, поки рано говорити стане це новою нормою, чи можлива зворотна урбанізація, хоча тенденції вже наявні. Говард розкритикував хаотичне, нічим не обмежене зростання промислового міста, його антисанітарію і в більш загальному сенсі антигуманність. Книга була вперше опублікована у 1898 році і коштувала всього лише один шилінг, позаяк була видана в м'якій обкладинці, але з точки зору реальної вартості книга виявилася одним із впливових творів XX століття, і не тільки в урбаністиці, той же Маяковський писав про місто-сад. Екомісто – це продовження тих давніх мрій.

Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, активно формується інформаційне суспільство, істотно змінює й ускладнює соціальну організацію міського середовища. Культурний простір міста характеризується відкритістю, динамічністю, різноманітністю. Саме тому у теорії вивчення сучасного міського середовища домінуючими стають інформатизація, глобалізація, розвиток усе нових і нових форм взаємодії.

Інтернет натеper є невід'ємною частиною міського способу життя і, отже, міського культурного простору. Звідси, за висловом Бенджаміна Х. Браттона – американського соціолога, «концентрація населення в більш щільних міських мегаполісах призведе до того, що ми будемо жити у «синтетичному саду», оточеному автоматизованими ландшафтами, на більш віддаленій, ніж зараз, відстані від інших видів природних екосистем» [3].

Карантин з приводу COVID-19 ще більш рельєфно це демонструє. Майже у кожному місті платформи, що надають послуги доставки, підтримують цілну соціальну тканину. У відповідь на вірус закрилися магазини, спорожніли вулиці, але життя триває. Люди стали більше здійснювати покупки онлайн. Автоматизована система замовлень, системні адміністратори і кур'єри підтримують мир у русі, коли уряд не в силах.

Таким чином, у надзвичайній ситуації Інтернет стає сферою суспільного життя. Компанії переходять в онлайн, імпровізуючи в створенні своїх віртуальних аналогів: телемедицина, симуляції спортивної активності, онлайн-освіта і онлайн-конференції. Суворі ізоляція міст у планетарному масштабі – це, за висловом Бенджаміна Х. Браттона, урбанізм, зведений до взаємозв'язків першої необхідності: сигнал, передача, обмін речовин [3].

На наших очах відбувається злам усіх звичних нам моделей взаємодії в сучасному місті: городяни один з одним, з культурою, між викладачами і студентами. Тобто по вертикалі і по горизонталі зараз змінюються всі соціальні зв'язки через те, що відбувається у світі. І це глобальні зміни, які ми спостерігаємо в режимі онлайн. Колишній ландшафт соціальних міських комунікацій змінюється, і COVID-19 став лише тригером, бо умови для такого переходу зріли досить давно. Городяни обмежені у власному просторі в контексті карантину з COVID-19, і єдиний простір для взаємодії – це комп'ютерне вікно. Тому зараз важливо усвідомити нашу нову реальність, в якій на перший план виходять культура комунікації, інтуїція, тональність, стиль, усе те, що детермінує наше спілкування в соціальних мережах. Це стає пріоритетом у спілкуванні, це формує нову норму міського соціуму.

Масове виробництво і поширення інформаційних, розважальних, пізнавальних ресурсів, їх доступність, використання інтерактивних форм структурування змісту сформували нові звички споживання.

Фактор глобалізації, інтенсивність впливу масової комунікації змінюють комунікативну поведінку індивідів і соціальних груп, насамперед тих, чия діяльність реалізується в міському середовищі. Формується нова норма, так, наприклад, Бенджамін Браттон представляє новий погляд на геополітику, діючи в планетарному масштабі. Розумні міста і мережі електропостачання, інтернет речей, хмарні платформи і автоматизацію слід розглядати не просто типами сутностей, що множаться і розвиваються самі по собі, але як те, що формує чітке ціле: стихійно виникає мегаструктура, звана The Stack – Стек, яка одночасно є обчислювальним обладнанням і новою керуючою архітектурою. Ми у неї всередині і вона всередині нас. Згідно з Б. Браттоном мегаструктура є одночасно обчислювальним апаратом і новою архітектурою, що управляє [4]. Стек малює розгортання світу майбутнього в епоху планетарної зчисленності. Це одночасно когнітивне картування і проєктивна геометрія в нових координатах технологічної реальності, яка вже тут. Як всепланетна комп'ютеризація впливає на реальність? Бенджамін Браттон зазначає, що цей процес набуває різних форм на

різних рівнях – від енергії і мінеральних ресурсів, а також від невидимої хмарної інфраструктури до урбаністичних програмних і масових систем комунікації; від інтерфейсів, що включають розширення для ідентифікації користувача по долоні або очам, до користувачів, ідентифікованих за допомогою самоквантіфікації і впровадження сенсорів, алгоритмів і роботів [4]. А якщо загалом, це все викривляє і деформує сучасну політичну географію та виробляє нові території на свій манер.

Британський політичний теоретик Нік Спрінчек говорить про нову норму в контексті трансформації сучасної економіки і створення нового явища – платформного капіталізму. Що таке платформи? На найзагальнішому рівні платформи – це цифрові інфраструктури, які дають змогу двом і більше групам взаємодіяти. Тому вони позиціонуються як посередники, що з'єднують між собою різних користувачів. Все, що може бути оцифроване, буде оцифроване. Медицина, безпека, освіта, армія – рівно все, система FAANG. Це основа нової реальності: Facebook, Apple, Amazon, Netflix, Google. FAANG-компанії ростуть експоненційно. Тому в майбутньому будуть виживати тільки такі бізнеси. Наприклад, Google і Facebook контролюють 80% наявного ринку мобільної реклами і забезпечують 99,7% його зростання [5]. Google, Facebook, Uber і Airbnb – усе це платформи, які з'єднують користувачів і дають змогу їм взаємодіяти по-новому: сервіси полегшують комунікацію.

Будь-яке міське співтовариство передбачає упорядкування суспільного життя, яке включає в себе різні структури: суспільну, соціально-класову, етнічну, демографічну та багато інших. Такий підхід ще був представлений у теорії постіндустріального суспільства Д. Белла у XX столітті. У різні історичні періоди можна спостерігати різні особливості міст і структури їх громадської організації.

Нині, наприкінці другого десятиліття XXI, на думку професора архітектурної школи Єльського університету, урбаністки Келлер Істерлінг, операційна система сучасного світу – Extrastatecraft: підземні труби і кабелі, які підтримують життя міста, зони вільної торгівлі, стандартні розміри кредитних карт і великі торгові центри. Будь-яка інфраструктура встановлює невидимі правила для повсякденного життя людей і тим самим перетворює міста на концентрацію влади: як державної, так і незалежної від неї – цифрової. Келлер Істерлінг стверджує, що остання має не меншу силу впливу, ніж державна влада [6]. Нині ми, як ніколи, перебуваємо під пресингом цих властей. Важко не погодитися з Келлер Істерлінгом, що зараз зароджується Капіталізм 4.0: Правила, Регуляція, Екологічність, і це теж нова норма під іншим ракурсом.

Миживемоу Матриці, що складається з трьох ключових компонентів: ринкової економіки, урбанізації та діджиталізації. Уроки, які ми отримуємо з пандемії з приводу COVID-19, дадуть глибокий вплив на майбутнє проектування, чи то міста, громадські простори, інфраструктура, або будь-яка інша архітектурна типологія, яку ми сформуємо у штучному середовищі.

Пандемія коронавірусу стала тривожним дзвінком для міст в усьому світі: будуть переглянуті принципи міського планування, коли віддадуть пріоритет системі охорони здоров'я. Наприклад, у Сінгапурі ця сфера вже була реорганізована після епідемії атипової пневмонії в 2003 році. Майже 95 відсотків людей з COVID-19 живуть у міських районах [7]. Цей факт різко позначає деякі фундаментальні нерівності у великих і малих містах. Найважче у разі зіткнення з вірусом доводиться найвразливішим верствам, включаючи 1 мільярд жителів густонаселених нетрів і неформальних поселень, а також людей, які просто не мають доступу до безпечного житла. Ця пандемія вже посилює соціальний розрив у містах, що виник у результаті довготривалої нездатності усунути фундаментальну нерівність і гарантувати основні права людини.

Коронавірус і перенаселені території йдуть нога в ногу і з самого початку – від виникнення пандемії в людних і антисанітарних містах Китаю до підвищених ризиків госпіталізації і смерті в мегаполісах по всьому світу.

Звідси розвиток міст з опорою на здоров'я стане новою нормою. Пасивні стратегії проектування міського середовища для внутрішнього комфорту, вентиляції, сонячного світла і вологості стануть необхідністю, думається, з'явиться багато хороших практик зі сфери охорони здоров'я, з'являться матеріали з поліпшеними антибактеріальними, антисептичними і дезінфікуючими властивостями як нові, так і адаптовані. Городяни краще обізнані про склад матеріалів і продуктів, які формують нашу міську повсякденність, а правила будуть сприяти більшій прозорості та ясності щодо впливу на якість навколишнього середовища міст. Уже сьогодні нам необхідні інструменти для зустрічі з новою нормою. Сучасне місто – це місто, рухоме інформаційними технологіями, це місто ілюзій, місто глобалізації суспільства, місто Інтернету. Завдяки сучасним темпам розвитку світового технологічного прогресу, появи концепцій нових норм майбутнього міста, а також таким тригерам, як карантин з COVID-19, місто набуває характеристики віртуальності, а разом із тим і свою назву «віртуальне місто». Навіть зараз інформаційні технології розвинені настільки сильно, настільки ірреально для розуміння пересічної людини, що вже зараз місто як соціальна структура має багато чинників віртуального міста.

XXI століття – новий ступінь розвитку соціуму, а як наслідок, і міської структури. Цей ступінь можна охарактеризувати терміном «інформаційне суспільство». Такий термін зобов'язаний своєю назвою професору Токійського технологічного інституту Ю. Хаяші. Теорія «інформаційного суспільства» була розвинена відомими авторами: М. Порат, Й. Массуда, Т. Стоунер, Р. Кац та ін. Інформаційне суспільство можна визначити як суспільство, в якому якість життя, так само як і перспективи соціальних змін та економічного розвитку, зростаючою мірою залежать від інформації та її експлуатації. У такому суспільстві стандарти життя, форми праці і відпочинку, система освіти і ринок перебувають під значним впливом досягнень у сфері інформації, знання і комунікації.

Соціум комунікативний за своєю природою. На це вказує та ж етимологічна близькість різних похідних слів: у ряду однокоренових термінів поняття «суспільство» і «спілкування» невід'ємні один від одного. Положення Н. Лумана, що культура, зокрема міського середовища, розвивається завдяки змінам у техніці комунікації [8] або ідея М. Маклюєна, що технології комунікації є в історії одним з вирішальних факторів формування соціальних систем [9], можна встановити за відправну точку в соціальній комунікації нашого часу. Довгий час думка таких футурологів, як М. Маклюєн, Дж. Гилдер і Е. Тоффлер, про те, що цифровий зв'язок повинен був убити міста і повернути людей до сільського способу життя піддавалася критиці, та й усупереч їхній теорії люди стікалися в мегаполіси. Досить згадати, що лише Шанхай щорічно збільшує своє населення на 500 тис. осіб [10]. Проте нині їх точка зору актуальна.

Потрібно відзначити, що кардинальні зміни, що відбуваються в суспільстві, найкраще простежувати в зв'язку з тими історичними типами спілкування, які поетапно займають панівне становище в конкретно-історичному розвитку. Багато вчених схильні вважати, що інтернет-спілкування – це переважно не спілкування людей між собою, за допомогою глобальної мережі, а спілкування людини з комп'ютером. Цей фактор комп'ютерної комунікації є суттєво відмінним від усіх інших історичних типів соціальної комунікації, які в хронологічному плані передували комп'ютерній. Але і в цьому контексті є низка проблем, зокрема – індивідууму дуже важко знайти себе у величезному потоці. Важливо використовувати технології, щоб створювати спільноти, нові форми громадянської активності. Адже людські спільноти можуть збиратися в безпрецедентному масштабі: можуть організувати міські рухи, тиснути на уряди і місцеву владу і т. д., за допомогою мереж розрізнені меншини можуть утворити певну єдність.

З іншого боку, і в цьому контексті COVID-19 є тригером, бо небезпекою є зараження, а його ризик не тільки і не стільки індивідуальний, скільки колективний, погляд через епідеміологічну призму повинен змістити наше відчуття суб'єктності від індивідуального до загального. Статистичні моделі та інтерфейси, що показують шляхи поширення зараження, мають чіткий портрет подій. Завдяки цій статистиці стає очевидним, що всі ми – єдине і дуже глибоко пов'язане ціле. І це розуміння повинно залишитися з нами і після того, як криза пройде.

І знову М. Маклюен має рацію, географічне розташування стає набагато менш важливим фактором, ніж було раніше. За допомогою технологій фактично можуть утворюватися нові структури: громадські, соціально-класові, етнічні, демографічні і багато інших, які не являють собою територію на землі, проте являють собою якусь цілісність у цифровому просторі. Це змінює уявлення про те, що таке місто, що таке громадянин і що таке співтовариство. Це в певному сенсі реалізація нової норми. Це змінить міста і фізично, наше фізичне положення означатиме менше. Межі міст розмиються. Це змінює наше розуміння концепту «місто». Необхідно враховувати ефекти, які місто виробляє в усьому світі. Інтернет створює в міському середовищі новий комунікаційний простір, схожий за своєю структурою на нескінченну мозаїку, пазли якої – це різні культурні фрагменти. Інтернет об'єднує міське товариство, тобто глобалізує його. Вплив глобальної мережі на місто можна розглядати з різних сторін. Перша сторона медалі – це розвиток Інтернету як відповідь на ізоляцію індивіда від соціуму в ході історичного розвитку людства, друга ж, відповідно і протилежна сторона – це розгляд Інтернету як «нервової системи» мегаполісу, інтерпретація мережі як «глобального мозку» людства. У зв'язку з цим деякі вчені звертаються до поняття «єдина людина», введеного в науку К. Ясперсом і Т. Де Шарденом.

Сьогодні вихід в Інтернет стає для городян рядовим засобом спілкування, а в умовах пандемії одним з основних засобів комунікативної взаємодії. І можна припустити, що логіка комп'ютерних мереж (засіб повідомлення є саме повідомлення) незабаром переросте в логіку спілкування сучасного городянина. До недавнього часу, відповідно

до цієї теорії, місто як би персоніфікувало і підпорядковувало людину і її буття законам науки, тим самим воно частково виключало елементи поезії, мистецтва, міфу і релігії. Це підтверджували і численні дослідження інтернет-залежних: виділяють дві групи абсолютно різних за типом користувачів: «висять на спілкуванні заради спілкування» (їх більшість) і «висять на інформації» (останніх меншість) [11]. У науковій літературі можна зустріти думку, що епоха Інтернет провокує початок переробки природи самої людини як особистості. Але нині в умовах домашньої ізоляції ми бачимо в соціальних мережах просто величезний інтерес до мистецтва. У цьому контексті будь-яка міська система має на увазі під собою існування якогось інформаційного простору, що характеризується своїми соціальними параметрами.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, натеper разом з Інтернетом відбувається «розмивання» кордонів у спілкуванні. Формується так зване «мегасупільство» в структурі міста. Межі самого ж міста так само перестали мати чіткі грані, стали прозорі і майже невидимі. У цьому і полягає особливість людського спілкування в сучасному соціумі. Всесвітня павутина є унікальним засобом об'єднання всіх і кожного в одну замкнуту систему. У «віртуальному місті» зрівнюються статуси городян. Кожен має рівні можливості для висловлення своєї точки зору, висловлювання своїх почуттів, думок, відсутні у «віртуальному місті» бар'єри спілкування, які іманентно притаманні реальному фізичному середовищу. У мережевому комунікаційному середовищі мешканець «віртуального міста» може сконструювати собі нову особистість.

Отже, розвиток міського соціуму можна розглянути у вигляді еволюційної спіралі. «Віртуальне місто» зі своєю «віртуальною реальністю», зі своїм кіберпростором, а також з новим зміненням міським жителем уже існує. «Віртуальне місто» створює специфічний простір, що буде спеціалізуватися на переході всього і вся у віртуальний стан. Віртуальність виступить як реальне місцеперебування реальних явищ, які в тривіальній міській реальності не представлені разом. Методи нашої роботи в місті також зміняться: дистанційка стане одним з основних варіантів завдяки відеозв'язку і хмарним сервісам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Радіонова Л.О. Публічний простір міста в соціально-філософській перспективі: до питання про методологію дослідження. «СХІД»: аналітично-інформаційний журнал. 2013. № 6 (126). С. 273–277.
2. Радіонова Л.О., Мележик А.В. Малі міста: від моделі «коричневої економіки» до «зеленої економіки». *Інклюзивний розвиток економіки в умовах глобальних викликів сьогодення* : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Харків, 1–28 лютого 2020 р. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2020. С. 128–131.
3. Мир, в котором нам предстоит жить, будет странным. Прогнозы футуролога Бенджамина Браттона. URL: <https://rb.ru/opinion/world-of-future/> (дата звернення: 10. 05. 2020).
4. Bratton Benjamin H. The stack: on software and sovereignty. 2016. 502 p.
5. Srnicek Nick. Platform capitalism. 2017. John Wiley & Sons. 2016. 120 p.
6. Keller Easterling, Extrastatecraft: Power of Infrastructure Space. 2016. 252 p.
7. Шариф Маймуна Мохд. 12 мировых экспертов рассуждают, будем ли мы ездить в офис и строить новые города после карантина. URL: <https://strelkamag.com/ru/article/kak-izmenitsya-gorodskaya-zhizn-posle-pandemii> (дата звернення: 11.05.2020).
8. Луман Н. Невероятность коммуникации. URL: http://soc.pu.ru.8101/publication/pts/luman_c.html/ (дата звернення: 17. 04. 2020).
9. Маклюэн М. С появлением спутника планета стала глобальным театром, в котором нет зрителей, а есть только актеры. *Кентавр*. 1994. № 1. С. 20–31.
10. Пространство города для человека. Исследование уровня и динамики градостроительного развития крупнейших мегаполисов мира. URL: <https://www.pwc.ru/ru/publications/city-space/smart-cit-full.pdf> (дата звернення: 04. 04. 2020).
11. Статистика развития сети Интернет. URL: <http://webi.com.ua/article/statistika-razvitiya-seti-internet> (дата звернення: 11.05.2020).